

V R T E C

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 8.

Ljubljana, dne 1. avgusta 1917

Leto 47.

Pred ulnjakom.

»Dedek, dedek, dejte mi, še to povejte, kaj da ste porisali panje in poslikali vse lepo tako!«

»Oj ti radovednež mali, ti porednež, daj, pomisli sam kaj: oni panji tamkaj so palače vélike za drobne čebelice.

Če bi tudi ti si hišico postavil, kaj po stenah belih bi ji pač napravil?«

»Aj, po stenah belih: spodaj moder pas, druge pa popisal, z rožami porisal bi po stenah jaz

in na okna bi postavil sto žarečih nageljnov.«

»»No, sedaj pa misli, da si ti čebela.««

»Oj, to bila hiša, lepa bi mojá! Vedno vun bi hodil in po steni gledal bi podobe lepe po deščicah panjev. Gledanja nasičen bi pa noter šel, da medu iz skledic bi se nasrebal.«

Ded so nasmejali se in so dejali:
»Ti si pač lenuhar vedno in povsod: lej, še tu pred panji rad bi bil le — trot!«

Cvetko Gorjančev.

Mati.

(Piše J. E. Bogomil.)

VII.

amica, kam pa vi?» vpraša mlad sprevodnik na gorenjski železnico preposto oblečeno ženico.

»Daleč, gospod. daleč. Na Tirole.«

»Na Tirole.«

»Daleč, kaj?«

»Zares, daleč! Ali veste, kje in kako se bode te vozili?«

»Prav nič ne vem. Bog mi bo pomagal pa dobri ljudje. Veste, po sina grem.«

»Kje pa je vaš sin? Kam greste ponj?«

»V Landek grem.«

»Ali je morda sin bolan?«

»O, še več kot bolan.« Dve debeli solzi ji zalijeta oči.

Peter! Na njeno skrbno in ljubeznivo pismo ji je napisal par besedi. Piše ji, da mu ni nič hudega, naj bo le brez skrbi radi njega. K sklepu se pa še malo pojezi, češ, kdo je bil neki tako dober, da ga je pri njej zatožil; silno rad bi poznal tistega človeka.

Skrbno materino oko je bralo v kratkih vrsticah več kot je Peter mislil. Peter jo tolaži in se jezi, ker mu je težko odkrito priznati: Mati, zašel sem. Zato pa gre sama iskat svojega izgubljenega sina, sama ga hoče privedi zopet na pravo pot.

Doma so jo sosede kmalu pogrešile in tudi uganile, kam je odšla.

»Kje je neki Slakova mati? Že od včeraj je nič ne vidim.«

»Menda je šla na Tirole po Petra.«

»Korajžna pa je.«

»Vsaka bi ne šla.«

»Za svojega otroka mati vse stori.«

»Pa nemški ne zna nič.«

»Gotovo bo prišla prazna nazaj.«

»Brez Petra in brez denarja.«

»Pa bo imela mirno vest, da je vse storila za Petra, kar je vedela in znala in kar je mogla.«

Lepa je vožnja po gorenjski železnici. Slakova mati se je že parkrat vozila, zato se, zatopljena v skrbi, ni dosti brigala za okolico in njeno lepoto.

»Otoče!« zakliče sprevodnik.

To je postaja, kjer izstopajo romarji, ki so namenjeni k Mariji Pomagaj na Brezje.

Slakova mati se prebudi pri tej besedi iz svojih skrbi. Pogled ji uide skozi okno. Cele trume pobožnih romarjev hité proti savskemu mostu, hité dalje čez most naprej v Marijino svetišče. Urno, kakor ptica, pohiti tudi njen duh tja čez Savo v Marijino kapelico. Saj je tam v tisti kapelici podoba Marije, ki je tudi enkrat izgubila svojega sina in ga zopet našla.

»O, Marija Pomagaj,« prosi srčno mati, »pomagaj tudi meni, da najdem svojega sina in ga privedem zopet na pravi pot. Obljubim ti, da bo potem moja prva pot peljala mene in sina k tebi.«

Vlak drvi dalje in mati se zatopi zopet v svoje misli. Ali ni morda preveč predrzna, ker se upa na tuje, ker gre v popolnoma neznane kraje? Ali se ne pravi to naravnost zapravljati? Kako bo tam med tujimi ljudmi? Ali jo bodo kaj razumeli? Kako bo?

Vlak obstane na Jesenicah. Ko stopi Slakova mati iz voza, jo nagovori sprevodnik:

»Mati, tukaj-le me počakajte.«

Čez dobrih deset minut prinese sprevodnik list popirja.

»Mati, ta-le popir vzemite s seboj. Kadar vas bo kdo kaj vprašal ali kadar bi radi sami kaj zvedeli zaradi vožnje, pa kar to-le pisanje pokažite.«

Tako hvaležnega pogleda sprevodnik še ni videl v svojem življenju. Bog in dobri ljudje so začeli pomagati.

Od Beljaka gor po dravski dolini se pelje žena med samimi tujci. Nobenega znanega obraza ne vidi, nobene domače besede ne sliši. Kaj hoče drugega, kot da se po stari lepi kranjski navadi spusti v pogovor z Bogom.

Naenkrat in nenadoma zasliši poleg sebe slovenske besede.

»Mati, vi ste gotovo Slovenka.«

Mož je sodil po tem, ker se žena ni prav nič brigala za pogovor med sopotniki.

»Res, gospod, sem.«

»Ali se daleč peljete?«

»Daleč. To-le poglejte.«

Žena da tujcu, ki je bil koroški Slovenec, sprevodnikovo pisanje.

»Tako daleč? Pa sama? Ali si upate? Moj Bog!«

»Moram.«

»Čakajte, — jaz grem tudi na Tirole — v Lijencu bomo za dalj časa stali, tam vam bom napisal vse postaje do Landeka. Tudi to vam bo pomagalo.«

»Za vse vam bom hvaležna. Saj veste, da se ne vem nikamor obrniti.«

Bog in dobri ljudje povsod pomagajo.

VIII.

Na Otočah sta izstopila vsa trudna mati in sin. Ali to ni nobenega oviralo, da bi ne šel še nekaj časa peš k Mariji Pomagaj. Prva pot na domači zemlji pelje oba v Marijino svetišče.

Zvečer, že pozno v mraku, da niso drugi ljudje videli, sta se vračala proti domu.

Drugi dan pa je že šla novica po domači vasi in še naprej:

»Slakovka se je vrnila.«

»Sama?«

»Ne, tudi Peter je prišel z njo.«

»Torej ga je vendar našla.«
 »Res, kdo bi si mislil!«

Peter se je nekaj časa skrival pred sovaščani. Sram ga je bilo. Na domačem vrtu je premišljeval svoje prazne sanje o bogastvu, o sreči, o denarju. Sčasoma pa človek vse pozabi. Zato je tudi Peter z vedno večjim pogumom zahajal med ljudi. Čemu bi se tudi skrival! Ali je to kakšna sramota, če se je vrnil, če je bil pokoren svoji materi, ki je šla ponj v tujino!

V tujino je šla ponj, kjer bi bil pod vodstvom svojih malovrednih tovarišev lahko še daleč daleč zašel.

Kolikokrat se spominja Peter tistega dne, ko je nenadoma, nepričakovano stopila predenj mati.

V baraki je sedel med svojimi ljudmi. Bilo je v nedeljo popoldne. Kar naenkrat, sredi igre, zasliši klicati svoje ime.

»Peter!«

Tako znan se mu zdi ta glas. Tak glas ima njegova mati doli v domovini, doli pod Grintovcem. Toda ne, saj ni mogoče... Ali...

Kakor bitje z onega sveta stoji pred njim — mati.

»Peter, pozabil si na svojo mater, mati pa te ni pozabila.«

Kakor glasno izpraševanje vesti mu done na ušesa te besede. Nikamor ne upa pogledati. Najraje bi se udrl v tla, najraje bi izginil iz tega kraja.

Igra zastane, igralci gledajo tujo ženo, ki stoji neustrašeno pred njimi.

»Fant, kdo je ta žena?« vpraša postaren, percej porastel mož Petra.

»Mati.«

»Tvoja?«

»Moja mati, da.«

»Ali je prišla pote?«

»Ne vem. Mogoče.«

»Tebe sem prišla iskat, Peter, tebe. Z menoj boš šel, domov bova šla, pa še danes. Za nobene denarje te ne pustim več tukaj.«

Domov? Peter se obotavlja. Ne, to je preveč. Domov naj gre praznih rok! Ne in ne! S prosečimi očmi se ozira po svojih tovariših. Kaj bodo rekli, kako mu bodo svetovali.

Možu, ki je preje vprašal Petra, kdo je ta žena, zaigra v očeh nekaj solzi podobnega; mogoče se je spomnil svoje matere... Nato pa izpregovori z nenavadno slovesnim glasom:

»Fant! Dobro mater imaš. Zlata je vredna. Pojdi za njo, kamor ona želi. Ko bi jaz imel tako mater, grem za njo do konca sveta.«

Stric Tinček in njegova koč. V nedeljski popoldni

(Črtica. — Spisal Cvetinomirski.)

Jasnega nedeljskega popoldne sem sedel s sosedovim sinom Gorgonijem v senci košate, z zrelemi jabolki obložene jablane. Svetla solčna juč je trepetala skozi gosto vejevje in se je ravlivala na rdeče nadahnjeno sadje, ki se nama je smehljalo izza listov in naju prijazno vabilo. Vendar sta ostala najina obraza v senci, topli žarki naju niso dosegli.

Gorgonij se je nenadoma razžalostil.

»Danes, glej, je šel od nas...«

»Kdo je šel?«

»Stric Tinček. V svojo koč jo je popihal, veš... Že dolgo je pravil, da pojde, danes je pa res šel. Vso svojo obleko je stlačil v culo, vrgel jo preko rame in jo je mahnil skozi vas proti Golobinjaku in naprej...«

Le malo sem poznal Tinčka — ali kakor so ga nazivali, »strica« Tinčka — ki je bil stric Gorgonijev. Tih človek je bil to, zelo priljuden in delaven kakor živina. Služil je pri sosedovih, kjer je bil doma. Ker je bil malo otročji in neroden, so se radi norčevali iz njega, in tudi otroci ga niso spoštovali preveč, čeprav so ga v resnici ljubili. — Tinček ni bil šel v svoji mladosti od doma, dočim sta se njegova brata Jaka in Jože oženila in odšla daleč od rodnega kraja. Ravnotako tudi sestri Mimi in Lojza. Le Tinček je ostal doma in si ni upal nikamor. In pa rdečelična, zgovorna Tonča. K hiši namreč se je priženil neki Jernej iz Močilna. In tako je služil Tinček v svoji rojstni hiši tujemu gospodarju, ki ni bil posebno prijazen...

»Povej mi kaj več o tem stricu Tinčku!« sem poprosil Gorgonija in mu pogledal v velike, sinje oči, ki so bile solzne. »Rad bi vedel kaj več o njem, o njegovem življenju in o njegovi koči...«

Gorgonij je zakašljal in je zamahnil ozlovoljen z roko.

»No, kaj bi tisto!... Teško je praviti; pa naj bo, ker si ti. — Stric-Tinčkova zgodba je čisto navadna, a ravno zato, ker je navadna, tako vsakdanja in neznatna, da je škoda besedi za njo, mi je težko govoriti... Glej, jaz sem imel strica Tinčka rad, res, zelo rad. Bolj kakor njegova brata in njegovi sestri! Čudno, da ga drugi domači niso čislali. Oče se je neprestano kregal, češ, da ne zna nič delati, in še kdové, kaj mu je pridigoval. A stric je pretrpel vse te grenke besede in je delal kakor prej, pridno in mirno. Prepira še celo ni želel. Zato, ker so ga imeli drugi za nekakega čudaka, ki prav nič ne govori, ampak le trpi in dela... dela brez prestanka in je kljub temu dober in otroškovesel, ravno zato sem ga ljubil najbolj...«

Otrl si je Gorgonij z dlanjo solzo, ki mu je kanila iz očesa na lice, in je nadaljeval z mehkim, časih skoro veselim glasom:

»Nekoč si je kupil Tinče od Erjavčena v Kotih tisto osebenščino za Golobinjakom. Pri tej priči pa ti moram opisati vse njegovo veselje, ki je je imel zaradi tega tisti dan. Ni bil le v srcu vesel, tudi ljudem je hotel pokazati svojo radost.

V nedeljo popoldne je bilo to, in stric Tinček je ob nedeljah vedno živahen. Ko je odhajal od Erjavčena domov, so vreli ljudje ravno iz cerkve od litanij. Vse polno jih je bilo, črna množica. Gnetli so se okrog strica in so ga izpraševali poredno, kje da je bil. Posebno stari Ogelčar je silil vanj. Stric Tinček pa je zaukal in se ni zmenil za ljudi, ki so se mu smejali, ker se je malo zibal, in je rekel:

»Veš, Ogelčar, pri Erjavčenu sem bil in sem kupil od njega tisto kmetijo tam pri golobinjskih vinskih goricah. Ali veš, kje je to?«

Ogelčar se je zasmel.

»Kako ne bi vedel? ... Ko sta prebivala tam berač Čičifore in Dragarjev Jaka, sem nabiral na tistem bregu vsako leto bezgove jagode, ker si onadva nista znala izkoristiti bezga. Jaz pa sem si kuhal bezgovec za zdravilo. Ti, Tinček, ali boš pustil še meni, da bom obiral pri tebi tisti bezeg? Saj tebi tako ne bo nič koristil ...«

»Eh, pa naj bo!« je dovolil takoj stric Tinček in je postal še bolj vesel. »Ali veš, ti Ogelčar, kako je bil včasih tisti stari in šepavi Očakar na Počakovem hud na tebe in na tvoje kokoši, ki so zahajale na njegovo dvorišče?«

Debelo se je ozrl nanj Ogelčar in ga ni hotel razumeti. V tem je pa prihajalo vedno več ljudi okoli Tinčka in ga je opazovalo od nog do glave tako živo, kakor deveto božje čudo. Tinček pa je porabil to lepo priliko. Zavrtel se je naglo, otročji kakor je bil, na peti okoli, zaukal je in je zategnil s čudnim, jokajočim glasom:

»Ogelčarjeve kokoši mi bodo še hišo izpodkopale!« Pri tem je oponosil starega Očakarja.

Slučaj pa je hotel, da je bil prišel ravno v tem trenutku Očakar sam iz cerkve in da je videl in slišal, kaj je storil in rekel naš stric. Takoj je stopil predenj in mu je zažugal smehljaje s krivo, grčavo palico:

»Ti, Tinček! Na starost boš še znorel, če boš vedno tak, kakor si danes.«

Rekel je in je odšepal s počasnim, trudnim korakom po ilovnatih cestih proti Počakovemu ...

Smeh je nastal med ljudmi in kmalu so se razšli. Vsak je hitel na svoj dom. Stric Tinček pa jo je udrl za starim Ogelčarjem, tja v Studence, kjer stojé hiše v vinogradih in je ob mejah in ob bregovih vse polno črešenj. Ogelčar sam je splezal na najbolj polno drevo in je nabral cel predpasnik rdečih, okusnih črešenj. Te je dal stricu Tinčku. Ta jih je pozobal slastno in z velikim veseljem, kakor plah otrok. Na ta način, si je mislil stric sam pri sebi, se odškodujem za prekornost bezeg.

Pozno v noč je prišel stric Tinček k nam domov in je bil tako zadovoljen in razposajen, da je bilo kaj. Tak je bil torej tisti dan, ko je kupil od Erjavčena kočó in tisto bore brega poleg nje za denar, ki si ga je prislužil pri nas s krvavimi žulji in s potnim čelom.

No, in danes je ravno pet let od tega. Koliko je pretrpel stric Tinček v tem času, ni mogoče povedati.

Kajne, čudno se ti zdi, zakaj da ni odšel stric takoj v svojo kočol... Je že tako. Potrebovali smo ga doma pri delu in on je ljubil vse domače in se ni mogel ločiti. Delal je pridno in vztrajno. Komaj, da smo ga spravili k jedi. Klicati ga je bilo treba gotovo četrť ure, pa še ni prišel. — »No, prišel bom precej, samo tointo reč bom še prej pospravil in dejal v red.« — Hodil je stric Tinček pod kozolcem in je premikal vozove, spravljal je motike in gnojne vile na svoja mesta, pogledal je še v hlev k živini in je pobrskal malo tja po jasliah, pogladil je mimogrede kravo-dimko po vratu — »... o ti ubožical« — in nastljaj ji je še listja pod noge, odpravil se je vun in je tekel gotovo še petkrat okrog hleva, preden je prišel k mizi.

Seveda, velikokrat je šel pogledat stric Tinček tja v »svoje«, posebno ob jasnih, solnčnih nedeljah. Zakaj ljubil je svojo kočol s čudno gorečo ljubeznijo, ki ni nikoli zamrla. Če sva bila kje sama, mi je kočol vedno hvalil. — »Svoje grajščine ne dam za cel svet,« se je pošalil včasih. Jaz pa sem bil prepričan, da bi je res ne dal. — Največkrat se je odpravljaj stric Tinček v »svoje« tako-le pod večer, ko lega mrak prav tiho in tajinstveno na zemljo. Truden od dela, tako da se je še komaj držal na nogah, je odhajal po stezi proti Golobinjaku. In jaz sem vedel: celo noč je ostajal tam v kočol. Ni spal; pospravljaj je po zakajeni izbi, po kuhinji, po kleti, po podstrešju. Vso noč, vso dolgo noč ni zatisnil očesa: vedno je hodil iz kota v kot, samo da je stal lonec fižola na pravem mestu, da ni ležal kramp sredi izbe, da ni bilo pajčevine na stropu. Vse je počedil stric Tinček in govoril je sam s seboj, kakor bi pravil svojemu znancu ali prijatelju kaj zelo važnega. Navsezadnje je pa sedel na breg kraj vinograda, ki ga je oblivala srebrna mesečina, in je preudarjal, kdaj bo treba kopati, kdaj grozdje trgati in je stiskati, da bo kaj pijače. Na vsako stvar je mislil Tinček in je šel zopet v hišo. Venomer je brskal in ril naokrog. Noč pa se je poslavljalja in vstajalo je jutro. A stric Tinček ni videl, da se noč poslavljalja in da vstajaj jutro: vedno je bilo treba še kaj storiti in dejati na svoje mesto, vedno je čakalo še polno dela... Tako se je vračal stric Tinček zjutraj k nam in je zopet delal kakor ponoči, kakor da ne pozna počitka...

Morda si radoveden, kakšna je stric Tinčkova kočol? ... Naj ti povem. Pot od Golobinjaka pelje pod Hribarjevim vinogradom in njegovimi njivami mimo Škofove hiše. Tam je razpotje: ena steza drži proti Repšetu, druga pa proti Komatarju, tretja pa proti Andrejčkovi hiši, noter do Šantovca. Blizu Škofove hiše stoji Tinčkova zemljal. Je prav prijazen kraj, zelo solnčnat. Od hiše se vleče njegov vinograd dol do studenca, ki meji njegovo od Komatarjevih. Zraven vinograda se razprostira njivical, ki pa ni posebno rodovitna; na drugi strani je svet bolj skalnat...

Nikar ne misli, da je tam dolgočasno! O ne; tako prijazno je, da nikjer tako. Že zunaj pred kuhinjo zagledamo veliko drv, ki si jih je stric Tinček pripravil, da kuri z njimi. Na drugi strani je pa klet. Njej nasproti pa hišne duri, skozi katere se gre v mračno izbo z majhnimi, majčkenimi okenci... Različne stvari ima stric Tinček spravljalne tu. Stare orglice, ki

mu jih je zapustil ded. Leže v miznem predalu, vse zaprašene in pomazane; dasiravno stare in napologlušene, imajo vendar prijeten glas. Vsaj Tinčku in meni se zdi tako. Razen tega zagledaš še dosti različnega orodja: klaidivo, kramp, cepin, motiko brez toporišča in ob čudnopisani steni napol-polomljeno žago z dolgim, rdečim trakom na koncu. Tam ob peči pa stoji lonec fižola; kraj duri pa se šopiri lepa, nova omara, ki jo je bil naredil Medvešek iz trga in ki jo je prinesel stric Tinček ponoči sam domov, samo zato, ker je močen in ker ni hotel, da bi ga videli ljudje s tako težkim tovorom na hrbtu.

V kleti nam udari takoj duh po vinu v nos. Ob vlažni steni počiva prešerno in bahato par majhnih, večina praznih sodov; le v enem samem je še precej lanskega, v Tinčkovem vinogradu pridelanega vina. V kotu leži kopica nagnitega krompirja, s stropa doli pa bingljajo košare za sadje. Nekaj košev, cajn in brenta stojé v drugem kotu.

Hočeš pogledati še nekoliko v njegovo podstrešje? Ni sicer kdovekako lepo, a je prijazno in je domače, kakor pri stricu Tinčku sploh. Kup desk, na njem veliko gnile slame in nekaj črepinj, par prevrnjenih starih škornjev brez podplatov, koš pisanih cunj in čudnih, iz raznih krajev skupaj znošenih ropotij — vse to uzreš kar hkrati. Skozi majhna, priprta vratca dospeš še v posebno shrambo. Najprvo nas iznenadi na strešnih deščicah razobešen fižol v stročju. Nato zapaziš še nekaj praznih, raztrganih cajn, sredi njih pa staro, s pajčevinami prepreženo skrinjo...

Kraj kočé stoji velika stiskalnica za grozdje in za sadje. Tudi klopica je tukaj, kjer stric Tinček najrajši počiva in pregleduje vinograd in breskve po vinogradu.

Iz vsega tega, kar sem ti povedal, si lahko misliš, da je prav prijazno in domače pri mojem stricu Tinčku. Posebno jeseni. Ves vinograd se tedaj sveti v solncu od zlatorumenih grozdov, ki visé s šibečih se trt in visokih brajd na vsaki strani brega. Vmes se pa smehljajo z breskev, med trtami raztresenih, rumenordeče, mehke, okusne breskvice... Tako prijetno je na stric-Tinčkovem domu.«

Nenadoma je nehal Gorgonij; jasen in svetel je postal njegov obraz, nobene solze mu ni bilo več v očeh.

»Danes pa je šel tja v ‚svoje‘. In nikoli se ne bo vrnil... Nikoli več.«

»A zakaj je šel?«

»Zakaj da je šel?!... Hm, zaradi žalostnih razmer v naši hiši... Kreg, pikre besede in tako naprej. A jaz sem imel strica rad, zelo rad.«

Vstal sem in sem se poslovil. Nekaj čudnega mi je bilo leglo ob Gorgonijevem pripovedovanju na srce. Tedaj sem spoznal dodobra, kako so spoštovali ubogeга Tinčka njegovi domači in koliko je pretrpel, ne da bi se pritoževal...

Težka misel je ležala nad jasnim, solnčnim popoldnevom. Mislil sem si: Niti tak skromen človek nima na svetu nebes.

Ribji lov.

Hišica na kolesih.

I.

Skozi vas je peljalo par konj čuden voz. Kar cela hiša je bila na njem. Celo dimnik je bil na strehi. Sredi vasi je vse obstalo. Iz dimnika se je pričelo kaditi — znamenje, da kurijo. Torej res pravcata hiša na štirih kolesih.

Kmalu je bilo ob vozu vse živo. Velika in majhna vaška radovednost je ogledovala z živim zanimanjem to nenavadno prikazen in njene dokaj umazane prebivalce. S posebnim zanimanjem in z mojstrskim pogledom je opazoval ta nenavadni voz Pibrovčev Cene.

»Morda ga bo kupil,« so se rogali drugi.

Kako rad bi ga bil kupil Cene! Pa kaj, ko je imel v žepu celih trideset vinarjev. Kdo bo za tako ceno prodajal voz in še konje povrhu. Ne, Cene ni tako neumen, da bi se spuščal v kupčijo. Voz mu je bil pa vseeno všeč.

»Mama, kakšen čuden voz je danes doli na cesti. Tam pri Košmeljevi lipi je. Ali ste ga kaj videli?«

»Nič ne. Kakšen je pa?«

»Kar cela hiša je na njem. Celo peč ima notri, pa kuhajo v njem. Pa okna, pa vrata, pa ljudje so notri.«

»Gotovo kakšno komedijo peljejo v mesto.«

»Kaj pa je to: komedija?«

»Vsake vrste reči se vidijo v njej. Take, da ti še povedati ne morem.«

»Kdo pa vidi tiste reči?«

»Kdor plača.«

»Koliko je pa treba plačati?«

»Boš že zvedel, ko boš šel jutri v šolo. Jaz ne vem.«

Še nikdar ni šel Cene s takim veseljem v Loko v šolo. Kar dočakati ni mogel ure, kdaj bo sedem. Pol ure preje jo je pobrisal v šolo — pravzaprav šel je gledat, kje je voz, ki vozi komedijo.

Ves srečen ga zagleda doli na živinskem trgu, tam kjer so mu lani oče kupili ovčko za god.

Zopet novo čudo! Dva moža postavljata tam zraven voza novo hišo iz platna. Ali so bogati ti ljudje: eno hišo vozijo na kolesih, drugo pa postavijo kar iz platna! Kamor pridejo, pa jo zopet lahko razderejo, kadar hočejo. Cene se kar ne more nagledati in načuditi vsej tej novosti.

Ko bi še zvedel, kaj bo lahko videl v komediji! In koliko bo treba plačati? Kdo bi mu neki povedal! Ljudje pri komediji tako čudno govoré, da jih prav nič ne razume. Pa tako črni so, da se jih skoraj boji.

Prehitro udari ura osem.

»Ah! Že osem! Škoda!« zatarna Cene in odhiti na vso moč, da ne zamudi šole, oziroma da bi ne bil po šoli zaprt. V šoli je pa ves razmišljen in raztresen. Samo telo je v šoli, misli pa doli pred komedijo in pred nje-

nimi hišicami. Prav hvaležen je Cene, da ga danes gospod učitelj pusti popolnoma pri miru. Če ne, bi bila huda ura v šoli in pozneje še doma.

Ob desetih je petnajst minut odločenih za odpočitek. In takrat začne županov Pepe odkrivati svojim tovarišem najnovejšo skrivnost, ki se je dogodila tiste dni pri županu.

»Fantje,« začne Pepe, »včeraj je pa prišla komedija k nam. Deset dni bo tukaj. Kdor bo šel noter, bo videl Dunaj, pa cesarski grad, pa cesaričin pogreb, pa še veliko drugega. Za otroke bo treba plačati dvajset vinarjev, za velike ljudi pa štirideset vinarjev. Potem bo pa še vsak nekaj dobil v dar. Jutri se bo pa začelo.«

»Kdo ti je pa vse to povedal?« silijo vanj součenci.

»Naš ata.«

»Kdo je pa atu povedal?«

»Tisti mož, ki je prišel s komedijo.«

Cene je zvedel vse, kar mu je bilo treba vedeti. Samo malo bal se je še v komedijo iti, ker se je bal tistih začrnelih ljudi.

II.

»I bova pa šla, no, da ti bo odleglo,« so rekli Pibrovčeva mati, ko Cene le ni odnehal priganjati za komedijo. »Samo, da boš potem ubogal in da boš rad Minko varoval.«

»Oh, pa kako varoval!«

»Jutri pojdeva, ko bo četrtek.«

Dolgo časa ni mogel Cene zaspati tisto noč. Ko mu je pa naposled le spanec zatisnil trudne oči, se mu je pa zasanjalo, da je prespal celi četrtek in se je zbudil šele v petek zjutraj. Torej ne bo nič s komedijo. Ti nesreča ti, taka!

Cene prične jokati, pa kar na glas, tako da so se prebudili še mati.

»Kaj pa ti je, Cene?« so povprašali z vso skrbjo. »Ali te zob boli?«

»O, ne!«

»Ali te glava boli?«

»Tudi ne!«

»Ali te je strah?«

»O, ne!«

»Kaj pa ti je?«

»Zakaj me pa niste poklicali!«

»Čemu?«

»Da bi bil šel v komedijo.«

»Saj bova šla jutri.«

»Pa ste rekli, da bova šla v četrtek.«

»Saj bo jutri četrtek.«

»Ali ne bo jutri petek?«

»Kaj pa vendar misliš?«

»Meni se je zdelo, da sem v četrtek ves dan prespal.«

»Sanjalo se ti je, sanjalo! Kar miren bodi pa zaspi.«

Čez nekaj časa je Cene zopet pomirjen zaspal in spal do ranega jutra. Po zajtrku se napravita z materjo v Loko. Ves srečen stopa Cene poleg matere in ugiba, kaj bo vse videl in kaj bo dobil v dar, ker bo šel gledat komedijo.

»O srečni ljudje!« vzdahne Cene natihoma, ko zagleda posestnika komedije in njegove otroke. »Vsak dan lahko zastonj gledate tako lepe reči, pa še dve tako lepi hiši imate — eno na kolesih, eno pa iz platna.«

S silnim zanimanjem ogleduje Cene slike — najrajši bi jih vzel kar s seboj domov. Ali kaj, ko so vse pod steklom in tako daleč od njega. Povrhu hodi pa še tisti začrneli mož vedno semintja. Ves srečen pride Cene vun iz platnene hiše in — o sreča! — sedaj dobi v dar še čisto novo denarico. Toliko lepega je videl, pa še toliko lepega dobil! Ali je še kdo srečnejši kot Cene?

Celo pot povprašuje potem mater le o komediji in hvali njeno lepoto. Nazadnje, že blizu doma, pa vpraša, kam hodijo ti otroci iz komedije v šolo.

»Ne vem. Menda nikamor.«

»Nikamor! Ali res?«

»Tako vsaj mislim. Sedaj bodo nekaj dni tukaj, potem bodo šli pa drugam, odtam pa zopet naprej in naprej.«

Zopet nova, nepopisna sreča, ki cvete takim potujočim otrokom! Oh, kdaj boš pa ti tako srečen! Pomisli vendar — no, saj že premišljuješ! Nalog ni treba pisati takim otrokom, učiti se jim ni treba, gospoda učitelja se jim ni treba bati, zaprti niso nikoli! Cene, kako pa ti? Večje sreče si misliti ne moreš, kakor jo imajo ti otroci . . .

Cene in pa šola namreč nista največja prijatelja.

III.

Voz s prelepo hišico je odšel. Pibrovčev Cene je pa še dolgo o njem sanjaril. Ravnotako o platneni hiši in o tem, kar je v nji videl. Ko bi imel dosti denarja, kar kupil bi vse take reči, pa bi se vozil po svetu. Ali kaj, ko ni denarja!

Komljančev Jože, Cenetov najboljši prijatelj, mu je pa pomagal iz zadrege.

»Ti Cene,« mu dé nekega dne, ko mu je Cene gotovo že desetokrat pogreval svoje želje glede hišice na kolesih, »ti Cene, ali imate pri vas kaj starih koles? Takih, veš, od voz.«

»Nekaj jih menda že imamo. Kaj pa je?«

»Pri nas jih imamo pa tudi nekaj. Veš, zakaj vprašam?«

»Zakaj?«

»Kar sama bova naredila tak voz.«

»S hišico?«

»Kajpada, s hišico!«

»Ali ga znaš?«

»Bo že šlo. Samo da imava kolesa; drugo me nič ne skrbi.«

»Potem se bova pa vozila. Kar po celem svetu bova vozila! Juhuhu, juhuhu!«

»Bodi no pameten!«

Cene in Jože sta se lotila dela, a le na tihem.

Ob robu Komljančevega gozda stoji stara, opuščena sušilnica za sadje. Nihče se ne zmeni zanjo. Zato čaka in čaka, kdaj se bo sesedla. To napolpodrto poslopje izbereta Cene in Jože za svojo delavnico.

Pri Pibrovcu in pri Komljancu je tiste dni izginilo nekaj domačega orodja. Iskali so ga in iskali in čez nekaj dni so ga našli v Komljančevi sušilnici. In tako je prišlo prezgodaj na dan Cenetovo podjetje.

Kaj sta neki delala tam doli?« so vprašali nevoljno Pibrovčev oče.

»Voz.«

»Kakšen voz?«

»Takega, da ima hišo, kakor je bil tisti pri komediji.«

»Čemu pa tak voz?«

»Komedijo bova napravila, da nama ne bo treba v šolo hoditi.«

»Lepa reč to! Samo da iz te moke ne bo kruha. Vama bom jaz napravil komedijo! Po svetu bi se rada vlačila pa lenobo pasla. Ali vaju ni sram!«

»Oh, oče —!«

»Po svetu se mi boš klatil? Pri Pibrovcu je doma dovolj dela, ne potrebujemo nobenega postopača in lenuha!«

Strašno so bili hudi Pibrovčev oče. Pri Komljancu je bil pa ravno tak vihar. In ta vihar je izpihal fantoma želje po vozu s hišico in po platneni hiši in komediji. Dovolj je bilo zdaj komedije doma.

Danes je Cene že velik in pozna svet drugače, kakor ga je poznal v tistih letih, ko se je to godilo. Zato je pa tudi danes hvaležen za lepe nauke svojemu očetu, čeprav je bil takrat prepričan, da ga oče samo iz nevoščljivosti ne pusté po svetu. Kako je takrat ljubil komedijo, kako se mu zdi danes pristudna!

J. E. Bogomil.

Stričev svet.

Japonska povest. — Priredil Maksimov.

Striček je pripovedoval: Neki mladenič je hodil dan in noč po zabavah in razmetaval denar, kot bi ga bil pobiral po cestah. Za prošnje in opomine staršev in pravih prijateljev se je malo menil; hodil je dalje svojo pot.

Nekoč ga povabi k sebi njegov stric, izkušen mož. Govoril je z njim o pravih pametnega življenja in mu pokazal slednjič leseno skrinjico z napisom: »Hranilna pušica«.

Povedal mu je to: »V modri knjigi sem bral o nekem možu, ki je vselej, kadar bi bil moral potrošiti 100 denarjev, porabil le 80, prihranek pa dal v pušico; od 200 denarjev jih je porabil le 160, ostanek pa dal vedno v pušico. Na ta način je vedno shranjeval dve desetini svojih izdatkov in tako počasi obogatel.

Delaj še ti tako in deni vedno od sto denarjev, ki bi jih imel darovati za zabave, 20 v pušico. Če boš pri tem vztrajal in uvidel, kako se ti na ta način premoženje množi, boš kmalu začel z veseljem opuščati drage zabave. Torej ne pozabi, kar sem ti rekel.« S temi besedami izroči stric mladeniču hranilno pušico.

Mladenič se zahvali za dar in obljubi, da se bo ravnal po stričevem nasvetu.

Čez par mesecev pride star služabnik ves žalosten k stricu in mu pripoveduje, da mladenič po onem razgovoru živi še bolj potratno kot prej in da je že blizu gospodarskega poloma.

Še tisti večer pokliče stric mladeniča k sebi in ga ostro okara, zakaj se ni poboljšal, kot je bil obljubil.

»Po tvojem pravilu o varčevanju sem se natančno ravnal,« pravi mladenič. »To je res veselje, če človek vidi, da se denar v skrinjici množi. Deval sem vedno dve desetini svojih izdatkov v pušico. Tako sem predvčeranjem od sto denarjev, ki sem jih mislil zaveseljačiti, prihranil dvajset, včeraj od petsto sto in danes od tristo šestdeset. Prihranki, ki sem jih na ta način dobival, pa vendar še niso bili kaka posebna vsota. Mislil sem si torej: obiskuj do prihodnje pomladi zabave še z večjo vnemo kot do sedaj in si odtrgavaj vedno dve desetini stroškov — potem bo kmalu v pušici razveseljiva vsota. Z vnemo sem se torej ravnal po tvojem nasvetu, ljubi striček, zato se ne smeš hudovati!«

Star pregovor pravi: »Najboljše mazilo je v mazačevi roki strup.«

Živali.

11. Krava.

Kravica, žival uboga,
mnoga tare te nadloga;
s konji moraš že orati,
zraven pa še mleka dati.

Dosti mleka, malo klaje,
to bi gospodar najraje,
in še tele vsako leto —
to malenkost ni, presneto!

Komaj dobro zna hoditi,
mora telek že voziti;
ker pa pameti še nima,
vleče malo, več pa kima.

Bič potem mu kožo maže,
da bi revež peljal laže,
svet govedo le izrablja,
na dobrote pa pozablja.

Maksimov.

12. Vrabec.

Pravijo, da sem tatiček
in povsod nepridiprav;
vsak izteza že jeziček,
da sem drzen, trmoglav —
toda vrabec ni osliček —
da le sit je in pa zdrav.

Drugi ptički še dobijo
milodarov tupatam,
mene pa od hiš podijo,
naj poiščem si jih sam,
kakor vem in znam.

In ker delajo tako,
grem poleti na proso:
latje teže se šibi —
malo, da se ne polomi —
vrabček kavсне: pik, pik, pik,
latje spet stoji navpik.

A pozimi v kurjo družbo
se povabim v gosti sam;
kaj je moje, kaj je kurje —
teh razločkov ne poznam.

Maksimov.

Listje in cvetje.

Modrost v pregovorih, domačih in
tujih.

Kdo.

Ne pazi, kaj ti reče, nego kdo ti reče.

Klanjati se.

Zlatemu maliku se vse klanja.

Klas.

Visoko glavo nosi prazen klas; prazen
sod ima velik glas.

Čim praznejši klas, tem višji nos.

Ni vsak klas poln, ki se priklanja.

Težki klasi in polne glave se priklan-
njajo.

Kdor se zahvaljuje za klas, dobi snop.

Rek. Pojdeš po srenji klasje brat.

Klešče.

Zato ima kovač klešče, da se ne opeče.

S kleščami izkušnjav je že satan zagra-
marsikaterega pobožnega moža.

Rek. To so prave klešče. (Ta je la-
k o m e n i n s k o p.)

Klet.

V tuji kleti je najboljšo vino.
Hiše brez drvarnice in kleti ne mara
nihče najeti.

Kletka.

Zlata kletka ne uteši lakote (ne nasiti
ptička):

V kletki se uči ptiček peti.

Čim tesnejša kletka, tem slajša prostost.
Kaj pomaža zapirati kletko, ko je že
ptiček zunaj.

Kletvice.

Kletvice niso molitvice. (Kletev
škodi.)

Klicati.

Če te kličejo, pridi; če te pošljejo, pojdi.
Kdor kliče: gori, je že napol pogasil.
(Pravočasno je treba opozoriti
na nevarnost.)

Kakor ti kličejo, tako odgovarjaj.

Ključ.

Zlat ključ vsaka vrata odpre (tudi pe-
klenska, nebeških pa ne).

Star ključ najbolje zapira.

Ključ, ki se veliko rabi, ostane vedno
svetel.

Laž je ključ h kraji.

Kadar ti meni luč, jaz tebi ključ. — Meni luč, tebi ključ. — Luč v roke, ključ iz rok.

Ključavnica.

Za pobožne ljudi ne delajo ključavnic. (Delajo jih radi tatov.)

Veliko ključavnic bi bilo treba, če bi hoteli vsem (hudobnim) ljudem usta zapreti. Srebrn ključ najde lahko zlato ključavnico.

Rek. Ima ključavnico na ustih. (Ne sme ali noče povedati.)

Klobasa.

S klobasami nikjer plotu ne zapletajo.

Ko bi marsikatera klobasa mogla govoriti, bi marsikateri mesar godrnjal.

Klobasa čez plot in klobasa semčez vzdržuje prijateljstvo.

Klobuk.

Ne prileže se vsaka roža za klobukom.

Kakršen klobuk imam, s takim se poklonim. (Kar imam, to darujem.)

Isti klobuk ni za vsako glavo.

Za vsak klobuk se najde glava.

En klobuk več na leto ohrani veliko prijateljstvo. (Z ozirom na pridno odkrivanje.)

Pod slabim (preprostim) klobukom se skriva večkrat bistra glava.

Rek. Vse pod en klobuk spraviti. (Zediniti raznomisleče.)

Klofuta.

Pohvala in klofuta sta različni reči.

Klofuta zahteva klofuto.

Klofute, ki jih dobiva sosed, ne sklijo.

Reki. Klofuto je dobil. (Velika izguba ga je zadela.)

Klofuto pritisniti, da glava brenči.

Klofuto bo vrnil.

Klop.

Glej, da ne prideš s klopi pod klop.

Ponosna more biti klop, na kateri sedi vrl (moder) mož.

Kdor te je s klopi vrgel, te lahko zopet na klop vzdigne.

Rek. Praznim klopem govoriti (pridigati).

Klòp.

Rek. Prijeti se koga kot klòp. — Drži se ga kot klòp kože.

Kmet.

Kmetje bi imeli lepo življenje, ko bi to vedeli.

Ko bi kmet vedel, kako težka je krona, bi Boga hvalil za kmetijo.

Boljši bogat kmet nego ubožen plemič.

Boljši zdrav kmet kot bolan kralj.

Kar je na svetu ljudi, vse kmet preredi.

Kmet gospoda redi.

Kmet z roko, gospod z glavo.

Kmetje imajo radi dolgo klobaso, pa kratko pridigo.

S kmeti je lažje občevati, če jokajo, kot če ukajo.

Ni vsakdo kmet, ki je na deželi rojen.

Kmet ostane kmet.

Če hoče kmet srečen biti, mora plug sam voditi.

Len kmet ima večkrat slabo letino.

Če kmet lakote umre, naj mu osli k pogrebu zvone.

Če kmeta prosiš, se ti za eno ped podaljša.

Kdor hoče kmeta goljufati, mora kmeta s seboj pripeljati.

Rek. Kmet mu kuka čez ramo. — Kmet povsod iz njega gleda.

Kmetija.

Dolgovci so kmetiji, kar črv na drevesu.

Rešitev računске naloge št. 7

999 $\frac{9}{9}$

Prav so rešili: Bischof Mimica, Heda in Rudolf v Ljubljani; Osterman Karlo v Kandiji pri Novem mestu; Kunc Milena v Novem mestu; Mulec Alojz, dijak v Mariboru; Slapar Pavel, učenec v Trziču; Bohanec Franc, Dobrava (Št.).

Rešitev novih zastavic št. 7.

1. Vir (studenec), — 2. mesec, — 3. zvon, — 4. škof (mašnik), — 5. spovednica, — 6. mak, — 7. smrt, — 8. ded, — 9. pisar, — 10. kroglja.

Uganili so:

razun ene vse: Gabrijelčič Cirila in Vida, Cvenkelj Ana, Čebavs Micika, Finžgar Mira, Potočnik Franica, učenke v Mošnjah.

sedem: Grohar Valči, Toplice pri Zagorju ob Savi;

šest: Mulec Alojz, dijak v Mariboru;

pet: Jandl Tonček, učenec III. razr. v Ljutomeru.

dve: Rajh Janko, ministrant v Ljutomeru.

vse: Šeško Ivan, Brdo pri Planini.

»Vrtec« izhaja 1. dné vsakega meseca in stane s priložo vred za vse leto 5'20 K, za pol leta 2'60 K. — Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani, Pred škofijo št. 9.